

Apdāvinātie

GATE Buklets:

**Pilna apmācības programma skolotājiem, lai pievienotos
programmām Apdāvinātie**

1.daļa

Attēls no pressfoto "Freepik"

Saturu sagatavoja Dr. Yehuda Hamovitz, Ron Vardi Center, Izraēla

Valodas rediģētājs: Martin Svirchev & Zornitsa Staneva, ZinevArt Technologies, Bulgārija.

Sadarbības partneri: Vida Drāsutė, Edita Rudminaitė, Goda Jocyte, Nojus Martynas Jokubaitis, VŠĮ "eMundus",

Lietuva.

2023

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the National Agency and Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/

Saturs

Ievads GATE projektā.....	3
Skolotāju apmācības programma apdāvinātu un talantīgu studentu atbalstam (GATE)5	
“Apdāvinātības” un “apdāvinātā bērns” definēšana.....	7
Apdāvinātā bērna testēšana un noteikšana	9
Apdāvinātā bērna rakstura iezīmes, uzvedība un sabiedriskums viņa nobriešanas periodā.	23
Ko var sagaidīt no apdāvinātā bērna attiecībā uz akadēmiskajām spējām, mācīšanās tempu un mācīšanās grūtībām?	29
Mācīšanās traucējumi apdāvināto bērnu vidū	31
Ko varam sagaidīt no apdāvinātā bērna individuālās un sociālās uzvedības ziņā dažādās situācijās?	33

Ievads GATE projektā

Pilna apmācību programma skolotājiem, lai pievienotos programmai Gifted.

Ievads:

Mūsdienīgas valstis izstrādā nacionālās programmas, lai sekmētu apdāvināto bērnu attīstību, un investē arvien lielākus budžetus. Ilgtermiņa ieguldījumu šajos bērnos mērķis ir attīstīt valsts izglītības sistēmas, pētniecības institūtus, augsto tehnoloģiju nozari, sociālo un politisko vadību un veidu, kā atbalstīt potenciālo līderu attīstību valstī. Šie audzinātie apdāvinātie bērni kļūst par nākamajiem valsts vadītājiem neatkarīgi no tā, vai tas ir akadēmiskajā aprindā, politikā, rūpniecībā vai citā sabiedrības segmentā. Mācību sabiedrība ir tāda, kas aug, modernizējas un cenšas kļūt par daļu no attīstītajām un pārtikušajām valstīm.

Apdāvināto bērnu audzināšana ir balstīta uz tādu kultūras vadīšanu un apbalvošanu, kurā izcilība ir galvenā vērtība. Tas ir vienlaikus pienākums personīgai izcilībai, pašreizējai un mobilitātei, kā arī radošai, elastīgai, dinamiskai mācību vides izveidei, kas tiecas veicināt izaicinošus dialogus un turpina jaunu zināšanu radīšanu.

Zīm 1. Bērni sēž klasē, Arthur Krijgsman, Pexels

Apdāvinātas programmas veidošana nozīmē tādas mācību kopienas izveidi, kurā skolēni un skolotāji ir vienlīdzīgi savā pienākumā un zinātkārē par jaunām zināšanām, kompetences jomu un apziņas aspektu paplašināšanu, lai izteiktu savas unikālās prasmes un izveidotu atbilstošus mācīšanās un izglītības modeļus, vienlaikus pastāvīgi ieviešot jauninājumus.

Apdāvinātās programmas galvenais mērķis:

- Veidot valsts programmu, kas izsekos, atlasīs, mācīs un izglītos valstī dzīvojošos apdāvinātos bērnus.
- Sniegt bērniem no visiem sabiedrības slāņiem godīgu un vienlīdzīgu iespēju attīstīt savas īpašības un spējas.
- Attīstīt personīgās izcilības, morālās un sociālās atbildības uztveri, neņemot vērā iesaistīšanos un personīgo apņemšanos pret vidi un citiem faktoriem.

Apdāvinātās programmas galvenās sastāvdaļas:

- Tādu audzināšanas programmu izveidi, kas atbilst apdāvināto bērnu kognitīvām, emocionālajām, sociālajām un morālajām vajadzībām un aspektiem visu gadu garumā.
- Apdāvinātu un izcilu skolēnu noteikšana, atlase un novirzīšana uz atbilstošu programmu, kas ir piemērota viņiem un viņu vajadzībām.
- Izstrādāt pētniecības un novērtēšanas instrumentus, lai novērtētu programmu un tās panākumus, vienlaikus attīstot sadarbību ar citām attīstītajām valstīm.
- Apmācību un kursu izstrāde skolotājiem, kuri mācīs šos apdāvinātos bērnus, ļaujot viņiem sasniegt augstāku potenciālu.

Ko programma reprezentēs sabiedrībai?

- **Cilvēktiesības** – vienlīdzīga un kvalitatīva izglītība ir pieejama ikvienam.
- **Izcilība** – sabiedrība, kas izcilību uzskata par galveno vērtību.
- **Sociālā vienlīdzība** – katrs cilvēks no visiem slāņiem iegūst godīgu iespēju.
- **Ieguldījumi cilvēkos.**
- **Ieguldījums nākotnē.**

Skolotāju apmācības programma apdāvinātu un talantīgu studentu atbalstam (GATE)

GATE ir starptautisks projekts, kas tiek finansēts Erasmus+ programmas ietvaros. GATE mērķis ir uzlabot pamatizglītības skolotāju un mentoru **kompetences un prasmes, lai palīdzētu apdāvinātiem un talantīgiem skolēniem (vecumā no 8 līdz 11 gadiem) pilnībā attīstīt savu potenciālu.** Lai sasniegtu šo apjomīgo mērķi, projekts paredz 4 zemāk minēto mērķu sasniegšanu.

- Izstrādāt inovatīvu **mācību metodiku** GATE skolēniem.
- Nodrošināt **apmācību programmu** pamatizglītības skolotājiem.
- Paaugstināt “GATE underachievers” akadēmisko sniegumu **STEM priekšmetos.**
- **Palielināt** skolotāju, pedagogu, skolu darbinieku, valsts iestāžu un izglītības ekspertu **izpratni** par GATE skolēniem.

Projekta partneri:

Apdāvinātās jomas apgūšana

Galvenās tēmas:

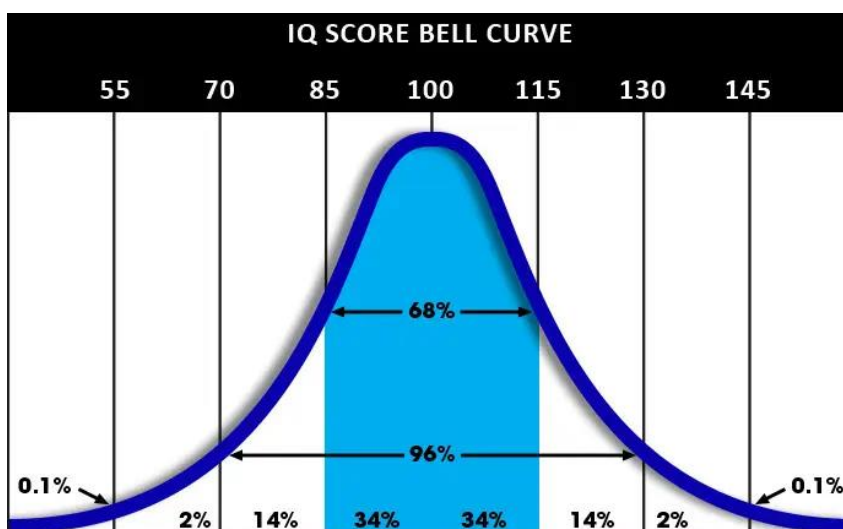
- “Apdāvinātības” un “apdāvinātā bērna” definēšana.
- Apdāvinātā bērna testēšana un noteikšana.
- Apdāvinātā bērna rakstura iezīmes, uzvedība un sabiedriskums viņu nobriešanas periodā.
- Apdāvinātā bērna sociālā infrastruktūra.
- Ģimeņu raksturojums, kurā aug apdāvinātais bērns.
- Ko var sagaidīt no apdāvinātā bērna attiecībā uz akadēmiskajām spējām, mācīšanās tempu un mācīšanās grūtībām?
- Ko var sagaidīt no apdāvinātā bērna individuālās un sociālās uzvedības ziņā dažādās situācijās?
- Kāds ir absolventa tēls, kuru mēs vēlētos redzēt mācību sasniegumu, uzvedības un vērtību ziņā?

“Apdāvinātības” un “apdāvinātā bērna” definēšana

“Apdāvinātā bērņā” definēšana:

Apdāvinātie bērni ir tie, kuriem ir 2–3 augstākās novērtētā intelekta procentīles (I.Q. — intelekta koeficients) plašā populācijā. Īpašie bērni ir tie, kuriem ir 92–97 procentīles.

Ja vidējais IQ tiek mērīts pie 100 un SDV (standarta novirze) ir 15, tad apdāvinātie ir tie, kas apdzīvo vairāk nekā 2 STV apgabalu jeb, citiem vārdiem sakot, ar IQ 130, kā parādīts līknē zemāk.

Zīm 2. IQ rādītāja līkne, <https://iqtestprep.com/iq-bell-curve/>

Pētījumi liecina, ka patiesā bērna IQ līmeņa attīstība ir konstruēta no 3 galvenajiem elementiem:

IQ = Mantojums (40%) + Apkārtējā vide (40%) + Mantojums/apkārtējā vide (20%)

- Aptuveni 40% no dabiskā IQ līmeņa nāk no bērna vecākiem. Tādējādi, jo gudrāki ir vecāki, jo lielāka iespēja, ka bērna potenciāls ir lielāks.
- Aptuveni vēl 40% IQ līmeņa ietekmē vides faktori, tostarp zināšanu un informācijas iedarbība, vecāku un sabiedrības lomu modeļi, lielākas cerības un piekļuve instrumentiem, kas ļauj īstenot šīs cerības.

- Pēdējie aptuveni 20% IQ attīstības notiek, kad bērni tiek aicināti iesaistīties augstāka līmeņa domāšanā un problēmu risināšanā. Piemēram, zoodārzā mums nevajadzētu norādīt, ka mēs novērojam žirafi vai ziloni. Tā vietā mums vajadzētu mudināt bērnu pamanīt atšķirības starp Āfrikas žirafi un Āzijas žirafi vai starp Āzijas ziloni un Āfrikas ziloni.

Piezīmes, kas būtu jāatzīmē:

1. Potenciāli apdāvinātie bērni ir **vienādi daudz izplatīti** starp visiem iedzīvotājiem.
2. Vecāki ar **augstāku izglītības** līmeni rada apdāvinātākus bērnus.
3. Ir ārkārtīgi liela **ietekme uz vidi**, kurā bērns aug, un viņu potenciālu kļūst apdāvinātām.
4. Bērnam, kurš nāk no labi audzinošas vides, būs ievērojami lielāka iespēja attīstīt savu potenciālu.

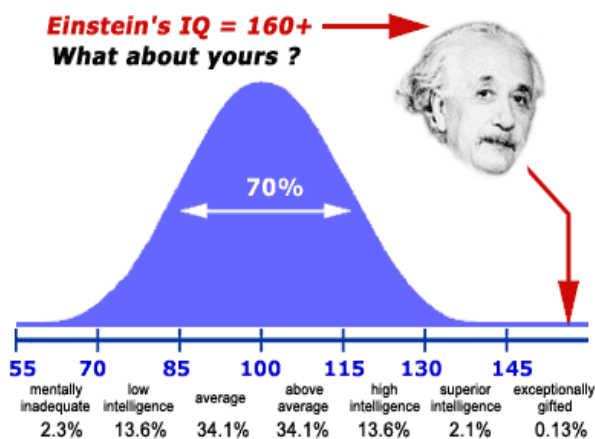

Zīm 3. Vecākā māsa un brālis, kas mācās mājās, Andrea Piacquadio fotogrāfija, Pexels

Kur mēs varētu atrast apdāvinātos bērnus?

1. Apdāvinātie bērni aug visos sabiedrības slāņos.
2. Atšķirība ir pieejamība novērtēšanas procesam, kas definē bērnu kā apdāvinātu.
3. Vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanas sociālā vērtība un godīga pieeja kvalitatīvai izglītībai liek mums pēc iespējas agrāk noteikt potenciāli apdāvinātus bērnus. Mums ir jānodrošina viņiem pieejami procesi, kas audzinās viņu spējas.

Apdāvinātā bērna testēšana un noteikšana

Zīm 4. Salīdzinot A. Einšteina IQ un vidējo IQ

<https://www.slideshare.net/SunilSharma53/forensic-psychiatry>

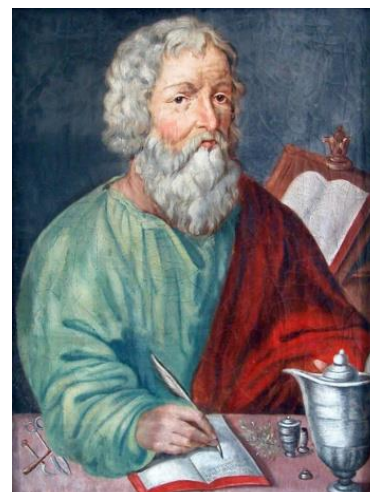
Izpratne par vērtējumu:

- **Novērtēšana** ir veids, kā pārbaudīt sniegumu, pamatojoties uz noteiktu kritēriju kopumu.
- Ir dažādi rīki un pieejas, lai novērtētu cilvēkus, un tie visi ir paredzēti, lai noteiktu konkrētas personas **rakstura iezīmes**.
- Ja nepieciešams **precīzāks** rezultāts, testam jābūt detalizētākam.
- Precīzs novērtējums tiek panākts, izmantojot dažādus testēšanas līdzekļus.
- Vērtējums var būt **neformāls**, lai pārbaudītu **progresu**, vai **formāls**, lai apstiprinātu **sasniegumus**.

Vērtēšanas un testēšanas vēsture:

Hipokrāts (460-377 BC) iedalīja cilvēkus četros temperamentos:

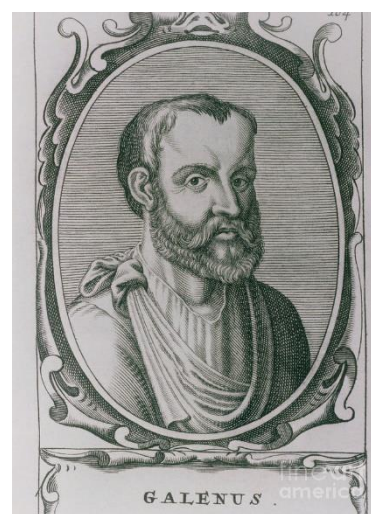
- ✓ **Sangviniķis** (ekstraverts un sabiedrīks),
- ✓ **Holeriķis** (ambiciozs un enerģisks),
- ✓ **Melanholiķis** (apdomīgs un radošs),
- ✓ **Flegmatiķis** (stabils, atslābināts un uztverošs).

Zīm 5. Grieķu ārsts Hipokrāts no Kosas, pazīstams arī kā Hipokrāts II
<https://www.havefunwithhistory.com/facts-about-hippocrates/>

Grieķu-romiešu ārsts **Klaudijs Galens** (130-216 AD) tos apvienoja ar četriem dabas elementiem un gadalaikiem.

- ✓ Rudens - Melanholiķis – Zeme.
- ✓ Ziema - Flegmatiķis – Ūdens.
- ✓ Pavasaris - Sangviniķis - Gaiss.
- ✓ Vasara - Holeriķis - Uguns.

Zīm 6. Romiešu un grieķu ārsts, ķirurgs un filozofs Klaudijs Galenuss
<https://fineartamerica.com/featured/illustration-of-claudius-galenus-national-library-of-medicinescience-photo-library.html>

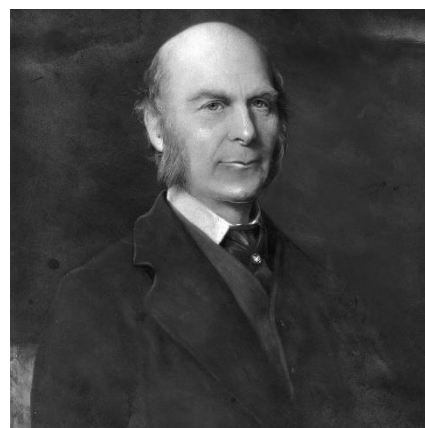
Psihanalītiķis **Karls Jung** (1876-1961) ierosināja četrus personību arhetipus:

- ✓ Introverts pret ekstravertu
- ✓ Domāšana pret sajūtām
- ✓ Spriedums pret uztveri

Zīm 7. *Karls Gustavs Jung*, Šveices psihiatrs un psihoanalītiķis
<https://oseamespirit.com/2020/06/23/carl-gustav-jung-un-homme-remarquable/>

Frensiss Galtons (1822-1911) veica pirmo mēģinājumu izveidot **standartizētu testu**, lai novērtētu cilvēka intelektu. **Psihometrijas** pionieris un **statistikas metožu** pielietojums cilvēku daudzveidības pētījumos un cilvēka īpašību pārmantošanas pētījumos viņš uzskatīja, ka intelekts lielā mērā ir **iedzimtības** rezultāts un ka vajadzētu pastāvēt korelācijai starp intelektu un citām novērojamām iezīmēm, piemēram, refleksu, muskuļu saķeri un galvas izmēru.

Zīm 8. Britu polimāts un uzvedības ģenētikas kustības aizsācējs sers **Frensiss Galtons**
<https://www.biography.com/scientist/francis-galton>

I.Q. – Intelekta koeficients:

Alfrēds Binets (1857-1911) izgudroja terminu IQ. Viņš koncentrējās uz **verbālajām spējām**. Tas identificē skolēnu intelektuālo invaliditāti, bet īpaši pretrunā ar psihiatru apgalvojumiem, ka šie bērni bija "slimi" (nevis "lēni") un tāpēc ir jāizņem no skolas. Rezultāts Binet-Simona skalā atklātu bērna garīgo

Zīm 9. Franču psihologs **Alfrēds Binē**
<https://www.verywellmind.com/history-of-intelligence-testing-2795581>

vecumu salīdzinājumā ar hronoloģisko vecumu.

Cilvēku testēšanas pamatojums:

- Personu testēšanas mērķis ir zināt pārbaudīto personu. Tas dod mums iespēju novērtēt savu īpašību, spēju, konkrēta profila prasību un īpašību saderību. Labs tests ir jāizveido, lai parādītu īpašu kvalitāti vai spējas.
- Standarta — visi pārbaudītie cilvēki to darīja vienādā formātā, laikā un vidē.
 - ✓ **Derīgs** – ir pierādīts, ka var pārbaudīt segmentu, kas tam ir paredzēts.
 - ✓ **Uzticams** — ja to izmantos vēlreiz, tiks iegūti līdzīgi rezultāti.
 - ✓ **Mērķis** – rezultātiem ir jāpaliek objektīviem no tādiem faktoriem kā kultūra, vērtētāja ietekme utt.
- Labi izveidots novērtējums ir vairāku vērtēšanas leņķu apkopošana, ko veic dažādi testi un dažādi vērtētāji.

Vērtētājs un viņu pieeja:

- Vērtētājs ir starpnieks, kura mērķis ir savienot vēlmi zināt un pārzināt.
- Vērtētājs izmanto pareizos instrumentus, lai novērtētu konkrētu vēlmi zināt.
- Vērtētājs pārstāv misiju, kuru viņš bija sūtījis, un viņa personiskajām vēlmēm nevajadzētu ietekmēt novērtēšanu.
- Vērtētājam ir jābūt plašākam priekšstatam par visu procesu un viņa īpašo lomu tajā.
- Testa veikšanai jābūt uzticamai un objektīvai procedūrai. Rezultātu analīzē nozīme ir vērtētāja personībai. Labi izveidotie testi ietver rokasgrāmatu snieguma vērtēšanai, kuras mērķis ir atvienot vērtētāju no

rezultātiem.

- Mūsdienu pieejas, galvenokārt holistiskas, mēdz būt saistītas ar vērtētāja subjektivitāti kā faktu un iesaka izmantot vairākus vērtētājus un informācijas avotus, lai risinātu šo problēmu..

Diferenciāldiagnozes izveide un praktizēšana:

- Terminu "**diferenciāldiagnoze**" ierosināja vācu psihiatrs **Emīls Krēpelins** (1856-1926), un to galvenokārt izmantoja medicīnā un farmakoloģijā.
- Diferenciāldiagnoze ir **novērošanas** māksla, spēja novērot situācijas, uzvedību, simptomus un informāciju nonākt pie stingra secinājuma, kas var kļūt par nozīmīgu soli ceļā uz konkrēto novērojuma priekšmetu un tā vēlamajiem mērķiem.
- Diferenciāldiagnoze prasa lielāku **jutīgumu pret detaļām**, lielākas **analītiskās** spējas, plašas zināšanas saistītās jomās, brīvu prātu un iekšēju brīvību **uzdrīkstēties**.
- To izmanto, lai atšķirtu unikālus bērnus ar potenciālu būt apdāvinātiem no pārējās vecuma grupas.
- Kā tāda diferenciāldiagnostika ir prasme, ko var apgūt, taču, lai to padarītu par speciālām zināšanām, ir jāiegūst rūpīga vadīta pieredze.
- Apdāvinātu bērnu gadījumā tas ir rīks, ko izmanto bērnudārza audzinātājas, lai novērotu visu grupu un nonāktu pie stingra secinājuma, kurš ir kurš.

un

Zīm 9. Vācu psihiatrs Emīls Krēpelins
<https://psychnews.psychiatryonline.org/doi/full/10.1176/pn.41.8.0031>

Vispārīgi vērtēšanas līdzekļi, zināmi un mūsdienīgi:

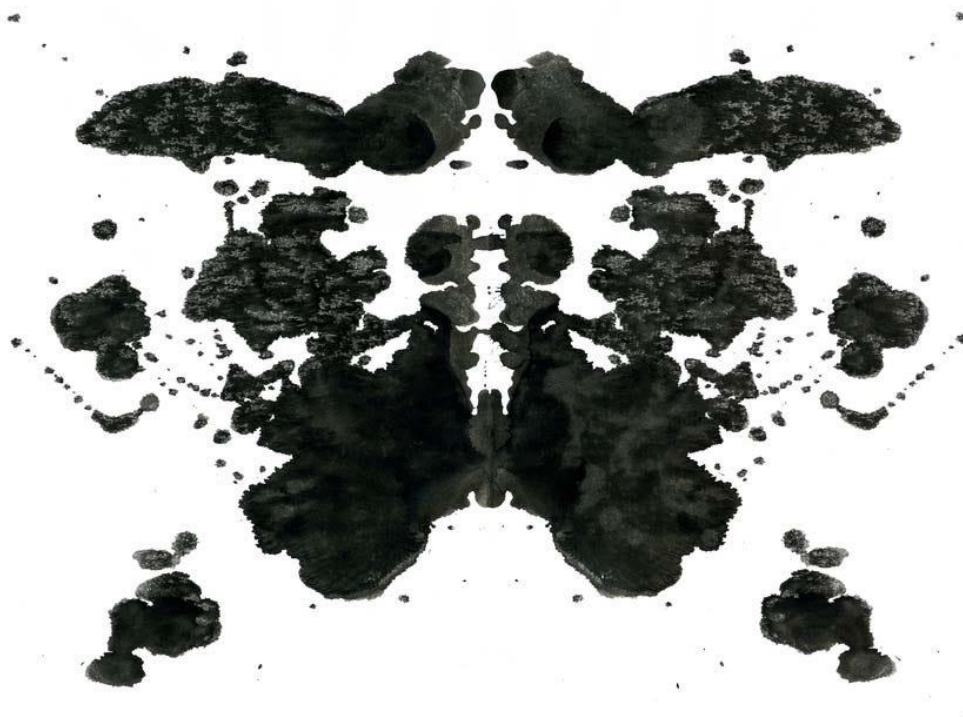
- Kopumā tiek izmantotas divas testu grupas:

- ✓ **Personības testi** – kuru mērķis ir novērtēt uzvedību, jūtas un uztveri.
- ✓ **Intelekta testi** – kuru mērķis ir kvantitatīvi noteikt cilvēka intelekta segmentus.
- Testējot personību, mēs identificējam trīs testu grupas:
 - ✓ **Projekcijas testi** (piemēram, TAT, Ink Blots un novērtēšanas kartes).
 - ✓ **Pašatskaites inventārs** (Big 5 personības iezīmes – NEO240, MMPI).
 - ✓ **Grupās dinamika** – pārbaudāmajai personai tiek dota misija kā grupas daļai un tiek novērota.

Zīm 10. Tematiskais apercepcijas tests (TAT) ir projektīvā testa veids, kas ietver neviennozīmīgu ainu aprakstu, lai uzzinātu vairāk par cilvēka emocijām, motivāciju un personību.

<https://original.newsbreak.com/@dr-donna-l-roberts-561947/2326999352888-projective-tests-in-psychological-assessment-the-thematic-apperception-test-tat>

Zīm 11. Rorschach tests ir projektīvs psiholoģisks tests, kurā reģistrē un pēc tam analizē subjektu uztveri par tintes traipiem.

<https://armano.medium.com/the-great-american-rorschach-test-1ff073d884aa>

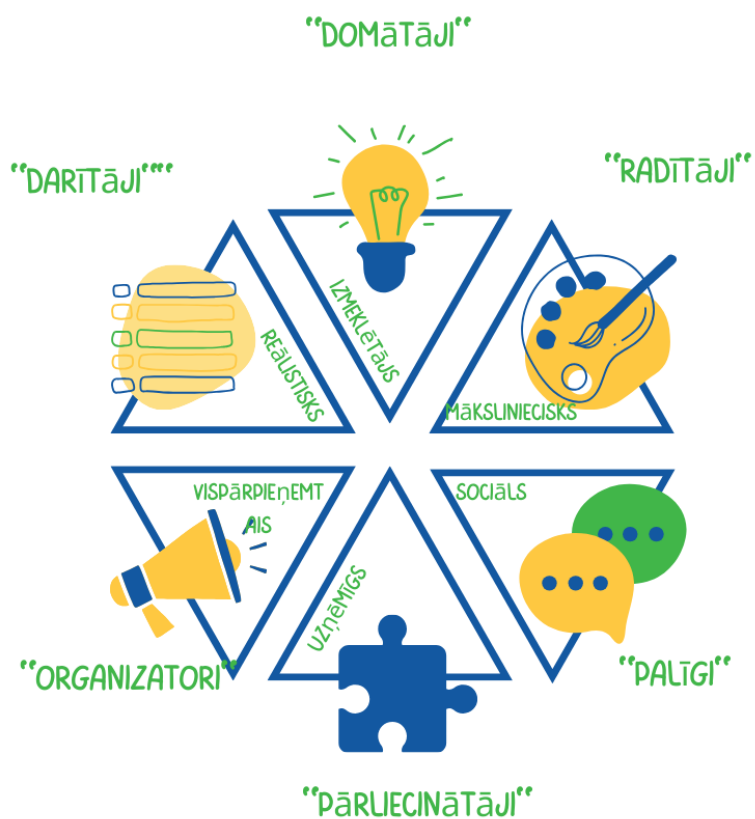

Zīm 12. Novērtēšanas kartes, cita veida projekcijas tests

<https://www.sociocracyforall.org/meeting-cards/>

Zīm. 13. Piecu faktoru modelis, ietvars cilvēka personības izpratnei

Zīm 14. NEO240 personības inventārs

Ķīm 15. Minesotas daudzfāzu personības inventārs (MMPI)

<https://www.pearsonclinical.co.uk/store/ukassessments/en/mmpia/Minnesota-Multiphasic-Personality-Inventory-Adolescent-Restructured-Form/p/P100009125.html>

- Testējot intelektu, mēs nosakām 2 galvenās daļas:
 - ✓ **Verbālā inteliģence** (Wechsler daļas, Stanford-Binet daļas)

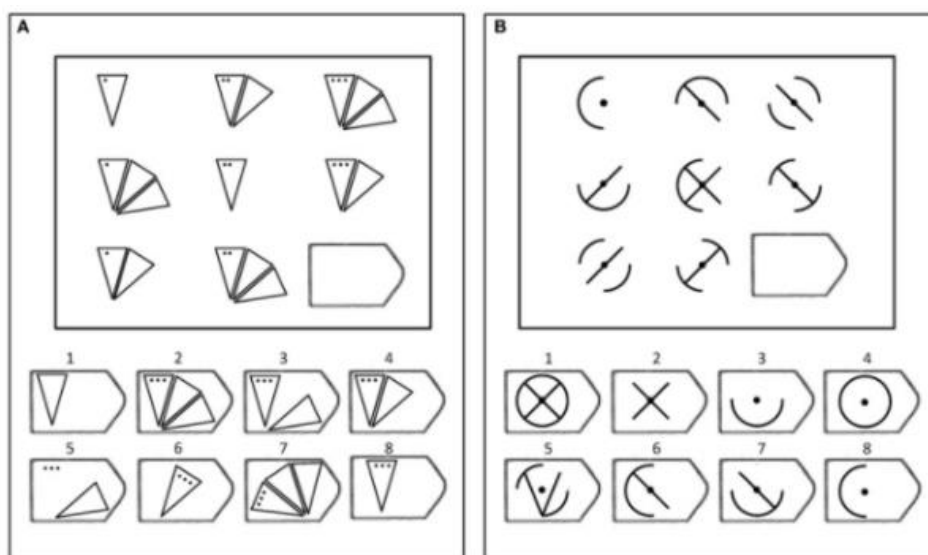

Ķīm 16. Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC) – individuāli ievadīts intelekta tests, kas īpaši izstrādāts bērniem vecumā no 6 līdz 16 gadiem. <https://www.kiddyfamilyclub.com/icerik/cocuklar-da-objektif-testler-2041>

Žīm 17. Stenfordas-Binet intelekta skala (pazīstama kā Stanford-Binet vai SB, labi izveidots un plaši pieņemts intelekta tests, ko izmanto, lai novērtētu kognitīvās spējas un intelektuālo darbību <https://www.wpspublish.com/sb-5-stanford-binet-intelligence-scales-fifth-edition>)

✓ **Operatīvā inteliģence (piemēram, Wechsler, Raven daļas)**

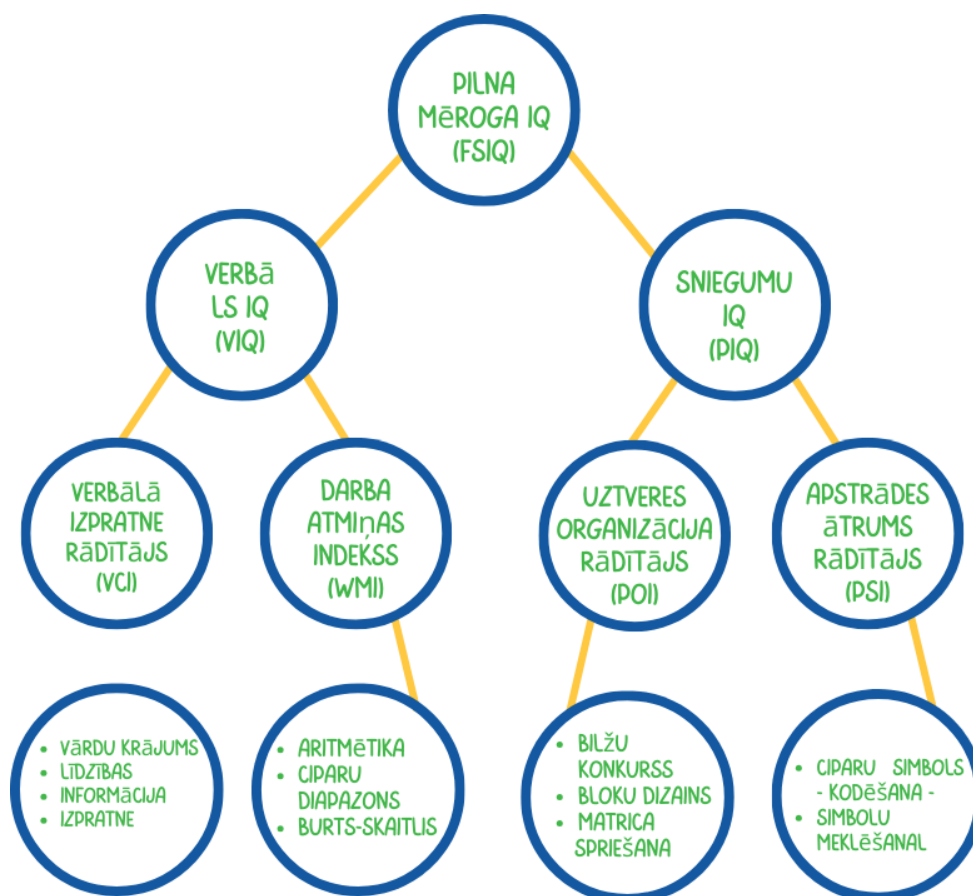
Žīm 18. The Raven's Progressive Matrices (RPM), ko bieži dēvē par Ravena matricām, neverbālās inteliģences tests, ko izstrādājis Dr. Džons K. Ravens. <https://www.iqmindware.com/iq-eq-bioq-framework/>

- Mūsdienu testēšanas rīki sastāv no divām revolucionārām pieejām:
 - ✓ Jaunizveidotu vērtēšanas kāršu izmantošana personības projicēšanai
 - ✓ Zināmu kastes spēļu izmantošana, lai lai pārbaudītu intelektu (piemēram, "Tangram")

Zīm 19. Tangram puzzle, tradicionālā ķīniešu sadalīšanas puzzle

Vekslera testa struktūra WISC-R – Vešlera inteligences skala bērniem – pārskatīta

Zīm 20. Wechsler Intelligence Scale for Children-Revised (WISC-R), sākotnējās Wechsler Intelligence Scale pārskatīta un atjaunināta versija

3 līdz 7 gadu vecuma bērnu novērtēšana

Psiholoģiskā pieeja:

1. Bērni ir neaizsargāti, atkarīgi un viegli ietekmējami.
2. Viņi vēl nespēj plānot savu nākotni.
3. Viņi ir neobjektīvi vecāku vēlmju dēļ, un ar tiem ir viegli manipulēt.
4. Frustrācijas sliekšnis ir ļoti zems.
5. Piekrišana sadarboties var atšķirties iekšēju un ārēju traucējumu dēļ.

Izmantotie rīki + prakse:

1. Lai iegūtu precīzus rezultātus, var izmantot WIPSSI (Vešlera pirmsskolas un primārā intelekta skala) vai Binet testu akumulatoru.
2. Bērnudārza skolotāju un skolotāju atsauksmes pēc apmācības diferenciāldiagnostikas praksē.
3. Spēles, kuru pamatā ir norādījumu izpratne, ātrums un motivācija.
4. Novērtēšanas kartes, kuru mērķis ir atspoguļot vēlamās īpašības.

7 līdz 12 gadu vecuma bērnu novērtēšana

Psiholoģiskā un sociālā pieeja:

1. Skolēns ir gatavs pārbaudei pēc iepriekšējas novērošanas.
2. Skolēns pārvalda valodu, kurā viņš tiek pārbaudīts.
3. Skolēns saprot iemeslu, kādēļ viņš tiek pārbaudīts, neveiksmju un panākumu sekas.
4. Skolēna ģimene atbalsta viņu pārbaudē un saprot sekas, upurēšanu un

savstarpējo atbalstu, kas skolēnam būs nepieciešams.

Galvenie izmantotie rīki + prakse:

1. Precīzi instrumenti – WAIS

- a. **Verbālā izpratne** – prasme apgūt valodu, sakārtot informāciju ar valodas palīdzību, zīmēt, definēt, atskaitīt, secināt un veidot terminus.
- b. **Darba atmiņa** – uzmanības funkcija, spēja saglabāt jauniegūto informāciju STM (Short-term memory) caur verbālo kanālu un prast ar to manipulēt.
- c. **Uztveres organizācija** – vizuālā uztvere, telpiskā organizācija, analīze, sintēze, mācīšanās ar minimālu verbālo arbitrāžu.
- d. **Apstrādes ātrums** – uzmanība, mācīšanās ātrums reāllaikā, cik ātri subjekts internalizē jaunu noteikumu un aktivizē to.

2. Novērtējošie, netiešie testi:

- a. "TANGRAM"
- b. Novērtējošas kārtis

12 gadu vecuma bērnu novērtēšana

Psihologiskā un sociālā pieeja:

1. Skolēns ir pietiekami nobriedis, lai varētu tikt galā ar vilšanos, izejot cauri ilgākiem procesiem un izvērtējumiem.
2. Skolēns veido savu nākotni, tāpēc ļoti uzmanīgs procesiem, kas varētu padarīt šo nākotni gaišāku.
3. Skolēnam ar ievērojamu dzīves pieredzi jau jābūt autonomai spriedumu sistēmai un

iekšējām vērtībām.

Galvenie rīki + prakse:

1. **Precīzi** – WAIS, Raven
2. **Novērtējoši** – MMPI, NEO240, kārtis

Testēšanas daļas demonstrāciju skatīt 1. pielikumā.

Apdāvinātā bērna rakstura iezīmes, uzvedība un sabiedriskums viņa nobriešanas periodā.

Emocijas un emocionālā attīstība:

Ir novērots, ka apdāvināti bērni izrāda **intensīvas emocijas**, dziļas intereses un stingrus uzskatus, salīdzinot ar citiem viņu vecuma bērniem. Dažreiz apdāvinātiem bērniem ir grūtības pārvaldīt šīs spēcīgas jūtas.

Piemēram, jauns, apdāvināts bērns var būt ļoti sarūgtināts, ja viņa zīmējums nav tik “labs kā grāmatā”. Skolas vecuma bērns vairāk nekā citi var uztraukties par draudzību un citām nepatīkšanām, vai arī par to, ka klasē ne vienmēr viss notiek pareizi. Vecāki bērni var justies noraizējušies par nespēju salabot, aklimatizēt vai mainīties. Viņi var būt ļoti satraukti par mākslas darbu un nesaprot, kāpēc citi nejūtas tāpat.

Stratēģijas, kā rīkoties ar apdāvinātu bērnu spēcīgām jūtām:

Laba komunikācija ir viena no atslēgām, lai atbalstītu apdāvināta bērna emocionālo attīstību

Tas viss ir saistīts ar runāšanu, klausīšanos un **jūtīgu** atbildi, pat ja bērnu jūtas šķiet nesamērīgas ar notikušo. Runāšana un klausīšanās dod apdāvinātiem bērniem laiku pārdomāt savas jūtas un dod viņiem iespēju izprast šīs jūtas.

Image 21. Girl Reading Book, a photo by Andrea Piacquadio, Pexels

Ir labi palīdzēt bērniem iemācīties izprast un pārvaldīt savas emocijas, nosaucot jūtas un iesakot veidus, kā tās pārvaldīt. Piemēram, “Izklausās, ka jūtaties neapmierināts ar savu zīmējumu. Kāpēc jums nav klusuma brīža ar savu iecienītāko grāmatu? Tu

vēlāk varētu strādāt pie sava zīmējuma”.

Ja bērni ir vecāki, **aktīva uzklauššana** un problēmu risināšana var palīdzēt viņiem pārvarēt pusaudža kāpumus un kritumus.

Apdāvinātu bērnu sociālā attīstība un prasmes:

- Apdāvināti bērni spēj domāt ātrāk un/vai dziļāk nekā citi bērni viņu vecumā. Tāpēc viņi bieži vien labi spēj iedomāties, kā ir atrasties kāda cita situācijā.
- Dažkārt šīs īpašības nozīmē, ka apdāvinātais bērns labi saprotas ar citiem. Citreiz var šķist, ka viņš nesader ar viņu vecuma bērniem.
- Novērots, ka apdāvināti bērni labprātāk spēlējas vai ir kopā ar lielākiem bērniem. Tas ir tāpēc, ka viņi domā un jūtas līdzīgā līmenī kā vecāki bērni.

Stratēģijas, kā palīdzēt apdāvinātiem bērniem saprasties ar citiem:

- Tāpat kā jebkurai bērnam, arī apdāvinātajam bērnam dažreiz būs nepieciešama palīdzība, lai uzzinātu, kā labi saprasties ar citiem.
- Lielisks sākumpunkts sapratnei ar cilvēkiem ir izpratne, ka **dažādiem cilvēkiem ir dažādas stiprās puses**. Palīdziet bērnam to iemācīties kā daļu no ikdienas ģimenes vai skolas rutīnas. Piemēram, ja bērnam ir brāļi un māsas, viņi uzzinās, ka citiem cilvēkiem ir atšķirīgi talanti un intereses.
- Dodiet apdāvinātiem bērniem iespēju attīstīt un praktizēt **sociālās prasmes**:

✓ **Rotaļu grupas** – jaunākiem bērniem.

✓ **Interesu grupas vecākiem bērniem un pusaudžiem** – piemēram, jauniešu grupa, drāmas klase, šaha klubs vai jauniešu kustība.

Image 22. Group of Children Playing on Green Grass, a photo by Yan Krukau, Pexels

- ✓ **Grupas un programmas apdāvinātiem bērniem.**

Uzvedība: apdāvināti bērni:

Tāpat kā visi bērni, arī apdāvinātie bērni dažreiz var uzvesties izaicinoši. Taču viņu izaicinošā uzvedība notiek noteiktu iemeslu dēļ.

Piemēram, tas var notikt tāpēc, ka viņi:

- ✓ ātri apšaubā ģimenes noteikumus un kārtību
- ✓ viegli var vīlties
- ✓ nepieciešamas izaicinošas mācību iespējas

Stratēģijas ģimenes noteikumu un rutīnas pārvaldībai:

- Apdāvinātiem bērniem bieži ir lieliska atmiņa, tāpēc viņi, visticamāk, labi atceras noteikumus un kārtību.
- Tomēr var būt grūti panākt, lai šie bērni ievērotu ģimenes noteikumus un kārtību.

Piemēram, apdāvināti bērni var nevēlēties izslēgt gaismu, ja viņi lasa grāmatu, kas viņus patiešām interesē. Alternatīvi, viņi var izdomāt dažus lieliskus iemeslus, kāpēc lasīšana ir svarīgāka par aizmigšanu.

- Tas var palīdzēt stingri ievērot vispārējās cerības, piemēram, izslēdzot apgaismojumu līdz pulksten 21:00 darba vakaros. Tomēr laba ideja ir būt gatavam sarunām par sīkumiem. Piemēram, ja bērns vēlas lasīt pēc gulētiešanas, var ļaut viņam to darīt nedēļas nogalēs.
- Ja bērnam ir brāļi un māsas, noteikumi, kas nosaka, kā ģimene izturas pret saviem ģimenes locekļiem, var palīdzēt viņiem saprasties, piemēram, "Pieklauvē un saņemiet atļauju, pirms dodaties viens otra istabā".

Neapmierinātības pārvarēšanas stratēģijas:

- Apdāvināti bērni bieži izvirza sev ļoti augstus standartus un kļūst neapmierināti, ja nespēj tos izpildīt. Tas dažkārt var izraisīt dusmu lēkmes un citus grūti risināmus uzvedības veidus.
- Bērniem ir lieliski strādāt atbilstoši augstiem standartiem. Bet viņiem ir jāsaprot, ka viņiem nevar būt augsti standarti visam.

Ir normāli kļūdīties, jo kļūdas palīdz mums uzzināt, ko nākamreiz darīt citādāk. **Līdzjūtība** pret sevi ir saistīta ar laipnu izturēšanos pret sevi, kad viss nenotiek labi.

Zīm 23. Bērns ar galvassāpēm guļ uz paklāja, Jana Krukau foto, Pexels

Stratēģijas pareizo mācību iespēju atrašanai:

Ja apdāvinātiem bērniem netiek dots pietiekami daudz iespēju mācīties ārpus mājas, viņi to var darīt:

- neiesaistīties aktivitātēs vai ar citiem bērniem aprūpē vai skolā.
- šķiet labi bērnu aprūpē vai skolā, bet, pārnākot mājās, jums ir dusmu lēkmes vai šķiet, ka esat satraukts un noslēgts
- novērst klasesbiedru uzmanību skolā vai skatīties ārā pa logu, nevis pildīt klases darbus.

Zīm 24. Bērns ar daudzkrāsainu roku krāsu, Aleksandra Greja fotogrāfija, Pexels

Vienīgais veids, kā pārvarēt šīs situācijas, ir dot viņiem atbilstošu aizstājēju, tā var būt nodarbības pēc nodarbībām un mācības, sabiedriskas aktivitātes, piemēram, jauniešu kustība, sports, piemēram, vingrošana, mūzikas apguve un instrumenta spēlēšana un tamlīdzīgi.

Apdāvinātā bērna sociālā infrastruktūra?

- Apdāvināts bērns vislabāk plaukst tipiskā ģimenes vidē, ko vada spējīgi un audzinoši vecāki, kas kalpo kā nozīmīgas vecāku figūras.
- Apdāvināti bērni visbiežāk sastopami ģimenēs, kuras ir izglītotākas un uzskata izglītību par nozīmīgu bērna attīstības sastāvdaļu.
- Apdāvināti bērni uzplaukst, saskaroties ar bagātīgu jaunu un daudzveidīgu zināšanu klāstu, kā arī ar uzlabotu piekļuvi šai informācijas bagātībai.

Ģimeņu, kurās aug apdāvināti bērni, raksturojums:

- Ģimenes ar ievērojamām vecāku figūrām un paraugiem.
- Bērni saņem atzinību un nozīmi izglītībai un mācībām.
- Vecāki demonstrē pašpārliecinātību, lēmumu pieņemšanu, elastību, radošumu, atvērtību diskusijai un atvērtību kritikai.
- Ievērojami brāļi un māsas.
- Atzinība par skaidru valodu, kā arī tīru un sakārtotu mājokli.

Ko var sagaidīt no apdāvinātā bērna attiecībā uz akadēmiskajām spējām, mācīšanās tempu un mācīšanās grūtībām?

(Pamatojoties uz Dr. Colm O'Reilly Dublinas pilsētas universitāti)

Daudziem apdāvinātiem bērniem ir unikālas īpašības, kas palīdz viņus identificēt kā apdāvinātus. Jau no mazotnes bērns ar paplašinātu vārdu krājumu vai lielu zinātkāri par to, kā lietas darbojas, var parādīt agrīnas apdāvinātības pazīmes. Tomēr citas pazīmes nav tik acīmredzamas, tāpēc ir grūti identificēt apdāvinātus bērnus daudzos apstākļos, tostarp skolā. Ir noderīgi, lai karjeras konsultanti pārzinātu un spētu atpazīt apdāvinātības iezīmes, kuras var izmantot, lai palīdzētu klases skolotājam. Šeit ir dažas vispārīgas apdāvinātu bērnu īpašības. Tie ir tipiski faktori, kurus izglītības iestādes uzsver kā apdāvinātības liecību. Acīmredzot neviens bērns nav izcils visās šajās īpašībās.

- Parāda **izcilas spriešanas spējas** un izteiktu spēju **tikt galā ar idejām**; var viegli vispārināt no konkrētiem faktiem un saskatīt smalkas attiecības; ir izcilas problēmu risināšanas spējas.
- Parāda neatlaidīgu intelektuālo zinātkāri; uzdod zondējošus jautājumus; izrāda īpašu interesi par cilvēku un Visumu.
- Viņam ir plašs interešu loks, bieži vien intelektuāla rakstura; attīsta vienu vai vairākas intereses ievērojamā dziļumā.
- ir izteikti pārāks rakstītā un/vai runātā leksikas kvalitātē un kvantitātē; interesējas par vārdu un to lietojumu smalkumiem.
- **Dedzīgi lasa** un uzņem informāciju krietni pēc gadiem.
- Ātri un viegli mācās un saglabā apgūto; atcerās svarīgas detaļas, jēdzienus un principus; viegli saprot
- **Parāda ieskatu** aritmētiskām problēmām, kas prasa rūpīgu argumentāciju un viegli uztver **matemātikas jēdzienus**.

- Parāda **radošās spējas vai iztēles izpausmi** tādās lietās kā mūzika, māksla, deja un drāma; parāda jutīgumu un smalkumu ritmā, kustībās un ķermeņa kontrolē.
- Ilgstoši saglabā **koncentrēšanos** un izrāda izcilu **atbildību** un neatkarību klases darbā.
- Izvirza **reāli** augstus standartus sev; ir **paškritisks**, novērtējot un korigējot savus centienus.
- **Izrāda iniciatīvu** un oriģinalitāti intelektuālajā darbā; parāda **elastību** domāšanā un aplūko problēmas no vairākiem skatu punktiem.
- Dedzīgi novēro un **reagē** uz jaunām idejām.
- Parāda sociālo nosvērtību un **spēju nobriedušā veidā sazināties ar pieaugušajiem**.
- Gūst **azartu** un baudu no **intelektuāla izaicinājuma**; parāda modru un smalku **humora izjūtu**.

Mācīšanās traucējumi apdāvināto bērnu vidū

(Pamatojoties uz Linda E. Brody & Carol J. Mills – LD NEA)

Skolēni, kuri ir apdāvināti un kuriem ir mācīšanās traucējumi, ir tie, kuriem piemīt izcila dāvana vai talants un kuri spēj sasniegt augstus rezultātus, bet kuriem ir arī mācīšanās traucējumi, kas apgrūtina dažus akadēmisko sasniegumu aspektus.

Daži no šiem skolēniem ir **identificēti** un tiek apmierinātas viņu vajadzības. Tas notiek reti, tikai tad, kad skola īpaši nolemj identificēt un strādāt ar šiem skolēniem. Daudzi bērni, kuri ir apdāvināti, bet kuriem ir mācīšanās traucējumi, sistēmā “izkrīt cauri plaisām”.

Zīm 25. Saspringts zēns sēž uz bibliotēkas grīdas, Mihaila Nilova foto, Pexels

Ir trīs bērnu apakšgrupas, kuru dubultais izņēmums joprojām nav atzīts:

- **Skolēniem, kuri ir atzīti par apdāvinātiem, tomēr viņiem ir grūtības skolā.**

Šos skolēnus bieži uzskata par nesekmīgiem, un viņu nesasniedzumus var saistīt ar sliktu pašnovērtējumu, motivācijas trūkumu vai pat dažām neglaimojošām īpašībām, piemēram, slinkumu. Viņu mācīšanās traucējumi parasti paliek **neatzīti** lielāko daļu viņu izglītības dzīves. **Kad skola kļūst izaicinājumu pilna, viņu akadēmiskās grūtības var pieaugt līdz tādām līmenim, ka viņi sāk atpalikt no vienaudžiem.** Un tas var būt brīdis, kad kādam beidzot rodas aizdomas par invaliditāti.

- **Skolēni, kuru mācīšanās traucējumi ir pietiekami smagi, lai viņiem būtu konstatēti mācīšanās traucējumi, bet kuru īpašās spējas nekad nav atzītas vai risinātas .**

Neatbilstoši novērtējumi un/vai depresīvie IQ rādītāji bieži vien izraisa šo skolēnu intelektuālo spēju nenovērtēšanu. Ja ir ierosināts, ka šī varētu būt lielāka skolēnu grupa, nekā daudzi cilvēki saprot. Vienā pētījumā pat 33% skolēnu, kuriem bija mācīšanās traucējumi, bija augstākas intelektuālās spējas, un viņu potenciāls paliek neatzīts, tas nekad nekļūst par iemeslu bažām vai mācību programmas uzmanības centrā. Šīs nepietiekami novērtētās vai pārāk neelastīgās identifikācijas un/vai apmācības cerību dēļ "apdāvināto programmā" viņi reti tiek saukti par apdāvinātiem pakalpojumiem.

- **Iespējams, ka lielākā ignorēto skolēnu grupa ir tie, kuru spējas un invaliditāte slēpj viens otru.**

Šie bērni sēž vispārējās klasēs un nav piemēroti saņemt pakalpojumus skolēniem, kuri ir apdāvināti vai kuriem ir mācīšanās traucējumi un kuriem ir vidējas spējas. Tā kā šie skolēni parasti strādā

Zīm 26. Skumjš skolnieks, Jonas Mohamadi foto, Pexels

klases līmenī, netiek uzskatīts, ka viņiem ir problēmas vai īpašās vajadzības, kā arī viņi netiek uzskatīti par prioritāti skolām ar ierobežotu budžetu. Lai gan šķiet, ka šie skolēni funkcionē pietiekami labi, diemžēl viņu sniegums ir krietni zemāks par savu potenciālu. Tā kā kursa darbi vēlākos gados kļūst arvien prasīgāki un bez palīdzības viņiem ir jāpielāgojas saviem ierobežojumiem, viņu akadēmiskās grūtības parasti palielinās līdz tādām līmenim, ka var rasties aizdomas par mācīšanās traucējumiem, taču viņu patiesais potenciāls tiek reti apzināts.

Ko varam sagaidīt no apdāvinātā bērna individuālās un sociālās uzvedības ziņā dažādās situācijās?

Izaicinājumi, ar kuriem saskaras apdāvinātie skolēni, var pārsteigt tos, kuri tic mītam, ka viņiem nav vajadzīga palīdzība un ka viņi paši tiks galā. Apdāvinātiem bērniem smadzenes strādā citādi, kas padara tos unikālus salīdzinājumā ar viņu neirotipiskajiem vienaudžiem. Lai gan lielākā daļa cilvēku par apdāvinātību domā tikai par akadēmiķiem, apdāvinātība attiecas arī uz bērna sociālo un emocionālo attīstību. Lai gan visiem bērniem ir jāvirzās pa identitātes veidošanās un sociālās piederības bedraino ceļu, apdāvinātie bērni, attīstoties un nobriestot, šīs problēmas var piedzīvot savādāk un intensīvāk. Lai palīdzētu vecākiem un pedagogiem pārvarēt izplatītākās apdāvinātas uzvedības un emocionālās problēmas, šeit ir saraksts ar dažu apdāvināto skolēnu visbiežāk sastopamajiem izaicinājumiem, kā arī padomi, kā palīdzēt skolēniem tikt galā ar šīm problēmām.

Dažas no visbiežāk sastopamajām problemātiskajām jomām apdāvinātiem bērniem ir:

- **Jutīgums un pārmērīga uzbudināmība**
- **Sociālās prasmes**
- **Perfekcionisms**
- **Paškonceptija**

Jutīgums un pārmērīga uzbudināmība:

Pētījumi liecina, ka apdāvinātie skolēni piedzīvo **paaugstinātu jutību un progresīvu emocionālo apstrādi**. Šīs spējas bieži tiek iekļautas Dabrovskas pārmērīgas uzbudināmības koncepcijas ietvaros, kas apraksta apdāvinātu bērnu paaugstinātu jutību un intensitāti psihomotorās (enerģijas pārpalikums un kustības), juteklisko (laba oža, tauste utt.), emocionālās (bagātīga iekšējā pieredze), intelektuālā (ziņkāre un zināšanu meklēšana) un iztēles (spilgta iztēle). Šo unikālo īpašību dēļ apdāvinātiem bērniem var būt nevēlamas

reakcijas uz intensīviem stimuliem, kas ārēji var izskatīties kā problemātiska uzvedība. Piemēram, uztverošs bērns ziņās var redzēt kaut ko tādu, kas viņu biedē, un atsakās naktī gulēt viens. Bērni, kuri ir pārmērīgi uzbudināmi intelektuālajā un psihomotoriskajā jomā, var nespēt mierīgi sēdēt pie sava galda un traucēt skolotājus ar jautājumiem.

Sensoriska vai emocionāla jutība var veicināt dažādas jūtas, piemēram, vilšanos vai skumjas, kā arī dažādas apdāvinātas uzvedības problēmas, piemēram, izklaidēšanos vai atstāšanos. Izpratne par to, kā pārmērīga uzbudināmība vai jutīgums izpaužas bērņā, var palīdzēt vecākiem atrast piemērotus risinājumus problemātiskajai uzvedībai.

Sociālās prasmes:

Daudzi pieļauj kļūdu, uzskatot, ka apdāvinātie bērni savā būtībā ir neveikli un slikti saskarsmē, kas vienkārši nav patiesība. Apdāvināta bērna problēmas ar socializāciju bieži vien izriet no viņu asinhronitātes un izglītības vides.

Asinhronija vai nevienmērīga attīstība bieži tiek uzskatīta par apdāvinātības galveno iezīmi.

Šie skolēni intelektuāli var būt koledžas vecumā, bet sociālo prasmju ziņā joprojām ir 12 gadus veci. Tā rezultātā var būt grūti iegūt draugus, kuriem ir kopīgas intereses, vai grūti zināt, kā pareizi izteikties grupas iestatījumos.

Atkarībā no izglītības vides šos bērnus var apzīmēt ar problemātisku uzvedību, piemēram, būt valdonīgiem, snobiem, antisociāliem utt. Viņu grūtībām iegūt draugus klasē var nebūt nekāda sakara ar viņu spējām vai vēlmi socializēties, bet tā vietā viņi ir rezultāts tam, ka viņiem nav līdzīgi domājošu vienaudžu, ar kuriem viņi varētu izveidot saikni. Runājot par apdāvinātām draudzībām, pastāv ievērojama neatbilstība starp klasesbiedriem vai vecuma biedriem un kādu, kuru viņi uzskata par īstu draugu.

Perfekcionisms:

Perfekcionisms var izskatīties kā regulāra augstvērtīga uzvedība, līdz tā sāk kaitēt bērna labklājībai. Perfekcionistiem bērniem var parādīties dažādas izaicinošas

uzvedības izpausmes, piemēram, konkurētspēja ar citiem, sasniegumi uz socializācijas rēķina vai izvairīšanās no tām darbībām, kuras, pēc viņu domām, viņiem neizdosies. Perfekcionisms bieži ir saistīts ar pašcieņu, kad apdāvinātais bērns vai apkārtējie sagaida, ka viņi būs apdāvināti visu laiku, katrā priekšmetā. Lai gan notiek diskusijas par to, vai perfekcionisms izpaužas gan labā, gan sliktā veidā, daudzu apdāvinātu skolēnu problēma ir tāda, ka šis spiediens būt perfektiem izriet no viņu nespējas redzēt sevi ārpus savas kā “gudrā skolēna” lomas klasē. Apdāvinātiem bērniem bieži jāatgādina, ka viņu vērtība nav balstīta tikai uz viņu atzīmēm vai sniegumu.

Lai gan notiek diskusijas par to, vai perfekcionisms izpaužas gan labā, gan sliktā veidā, daudzu apdāvinātu skolēnu problēma ir tāda, ka šis spiediens būt perfektiem izriet no viņu nespējas redzēt sevi ārpus savas kā “gudrā skolēna” lomas klasē. **Apdāvinātiem bērniem bieži jāatgādina, ka viņu vērtība nav balstīta tikai uz viņu atzīmēm vai sniegumu.**

Paškonceptija:

Paškonceptijas jēdziens ir vēl viens no visizplatītākajiem izaicinājumiem būt apdāvinātam. Apdāvinātie bērni daudzus pusaudžu pagriezienu punktus sasniedz agrāk nekā viņu vienaudži, taču viņiem var būt grūti attīstīt veselīgu paškonceptiju izšķirošajos identitātes veidošanās periodos. Lai gan vecāki ir galvenais veids, kā bērni mācās par sevi, negatīva pieredze skolā un ar vienaudžiem var negatīvi ietekmēt to, kā apdāvināts bērns redz sevi. **Ja bērns skolā jūtas neatbalstīts un nepieņemts, viņam var rasties zems pašvērtējums un sajūta, ka apdāvinātība viņu atsvešina.** Zems pašvērtējums var veicināt plašu emocionālo izaicinājumu klāstu, tostarp trauksmi un depresiju. Lai gan apdāvinātie bērni, salīdzinot ar vienaudžiem, var nebūt jutīgāki pret trauksmi un depresiju, saskaņā ar Treisijas Krosa un citu pētījumu rezultātiem viņu unikālās intelektuālās dāvanas var veicināt akūtu trauksmes/depresijas pieredzi.

Ja jums ir aizdomas, ka jūsu bērnam ir trauksme, depresija vai kāda no iepriekš aprakstītajām problēmām, iespējams, ir pienācis laiks sazināties ar uzticamiem draugiem, lai saņemtu padomu vai meklētu apdāvinātu terapeitu.

Par laimi, tas, kas labi palīdz apdāvinātā bērna intelektuālajai attīstībai, var arī palīdzēt novērst šīs apdāvinātās emocionālās un uzvedības problēmas. Atrodot kādu, kas pārbaudītu jūsu bērna apdāvinātību, jo īpaši, izmantojot individuālus novērtēšanas rīkus, var palīdzēt atklāt sensorās apstrādes problēmas, lai vecāki un pedagogi varētu sadarboties, lai nodrošinātu atbilstošas ērtības. Apdāvinātā noteikšana var arī palīdzēt ģimenēm piekļūt īpašām programmām, lai atbalstītu viņu attīstību vai veicinātu akselerāciju. Izmantojot akselerācijas paņēmienus, piemēram, spēju grupēšanu vai atzīmju izlaišanu, var nodrošināt skolēnus ar intelektuāliem vienaudžiem, kuri tos saprot un vēlas mijiedarboties tādā pašā veidā, kā viņi to dara. Tas var būt arī atvieglojums, lai nejustos, ka viņiem ir jābūt gudrākiem bērniem klasē. Akselerācijas emocionālos un sociālos ieguvumus apstiprina “A Nation Empowered” secinājumi. Apdāvinātu bērnu intelektuālo un sociālo vajadzību atbalstīšana var palīdzēt veicināt veselīgāku pašsajūtu un izaugsmes domāšanas veidu, kas ļaus viņiem novērtēt gan savas stiprās, gan vājās puses.

Kāds ir absolventa tēls?

1. Kļūt izcils zinātnē, tehnoloģijā, mākslā, literatūrā, jurisprudencē, biznesā, filozofijā un uzņēmējdarbībā.
2. Parādīt neatlaidību, radošumu un oriģinalitāti, zinātkāri, intelektuālu un/vai māksliniecisku godīgumu, spēju un vēlmi pastāvīgi mācīties un attīstīt spēju domāt un rīkoties nenoteiktības apstākļos.
3. Demonstrēt daudzvirzienu domāšanu, starpdisciplināru redzējumu, analītiskās spējas, efektīvu informācijas patēriņu, plašu redzējumu un izpratni par vērtību ietekmi.

Zīm 27. 2 zēni raksta uz tāfeles, Mihaila Nilova fotogrāfija, Pexels

4. Unikālo programmu absolventam jābūt cilvēkam ar sociālu apņemšanos un augstu morāles un cilvēcības līmeni.